
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מצרים בעת החדשה - 38352

תאריך עדכון אחרון 13-01-2015

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: לימודי האסלאם והמזרח התיכון

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 2

סמסטר: שנתי

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר ליאת קוזמא

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: liat.kozma@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום רביעי, 11:00-12:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס יבחן צמתים מרכזיות בתולדותיה של מצרים המודרנית מן המאה ה-19 ואילך. הדיון יתמקד בסוגיות פוליטיות, חברתיות ותרבותיות שיש בהן כדי להאיר את התהפוכות שפקדו את מצרים בעת החדשה.

מטרות הקורס:

1. בחינת ההיסטוריה הפוליטית של מצרים: כחלק מהאימפריה העות'מאנית, כיחידה אוטונומית הנשלטת בידי משפחת מחמד עלי פאשא, כחלק מהאימפריה הבריטית, כחברה במאבק לאומי, וכמדינה עצמאית - תחת שלטונם של עבד אל-נאצר, סאדאת ומובארכ, ובעקבות מהפכת 2011.
2. בחינת המהפכות השונות שעברה - מרד עראבי, מהפכת 1919, מהפכת הקצינים החופשיים ומהפכת 2011.
3. בחינת ההיסטוריה הכלכלית שלה - מתלות בכותנה החל מהעשורים הראשונים של המאה התשע עשרה, עבור דרך זרימה של תיירים ומוצרי צריכה, סוציאליזם ערבי, פתיחות כלכלית וניאו-ליברליזם כלכלי.
4. התעמקות ביחסי החוץ של מצרים - אל מול האימפריה העות'מאנית, בריטניה, סודאן, תימן וישראל.
5. התבוננות בהיסטוריה החברתית שלה: המעמדות השונים שהיוו את עמוד השדרה שלה בתקופות שונות, סחר בעבדים וביטולו, עליית מעמד הביניים, תוצאותיו של הסוציאליזם הערבי והאנפתאח, ושורשיו החברתיים של האביב הערבי.
6. בחינת ההיסטוריה של האסלאם הפוליטי: החל בחסן אל-בנא, עבור דרך סיד קטב ועד ימינו אנו.
7. בחינת השפעת אמצעי התקשורת על החברה המצרית: החל מראשית העיתונות הכתובה, עבור דרך הרדיו והקולנוע, וכלה באינטרנט ובמיוחד הפייסבוק.
8. בחינת ההיסטוריה התרבותית של מצרים: מוזיקה, תיאטרון וקולנוע.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

לבחון ולנתח את יחסי הגומלין בין הפוליטי, הכלכלי והחברתי בהיסטוריה המודרנית של המזרח התיכון.

דרישות נוכחות (%) :

90%

שיטת ההוראה בקורס: השתתפות פעילה בכיתה בהתבסס על חומר הקריאה.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. מצרים במאה התשע עשרה
2. שינוי תרבותי במפנה המאה

-
3. תמורות לאומיות בראשית המאה העשרים
 4. עליית עבד אל-נאצר
 5. עידן סאדאת
 6. תקופת מבארכ

חומר חובה לקריאה:

1. שיעור פתיחה: למה מצרים?

מצרים במאה התשע עשרה

2. מצרים כפרובינציה עות'מאנית
טולדנו, אהוד. "לשכוח את העבר העוסמאני של מצרים." ג'מעה 1 (1997), 67-87.

3. השתנותו של המרחב העירוני

Toledano, Ehud. *State and Society in Mid-Nineteenth-Century Egypt*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990: 196-220.

4. עבדים ושפחות

אהוד טולדנו, "סיפורה של שמסיגול: שפחה צ'רקסית בקאהיר באמצע המאה התשע-עשרה." זמנים: רבעון להסטוריה, 88 (2004): 74-83.
ליאת קוזמא, "עבדות, חירות וסחר בבני אדם בסוף המאה התשע-עשרה." הסדנה להיסטוריה חברתית, 19.10.2013. <http://blogs.haaretz.co.il/sadna/21/>
אהוד טולידאנו, "חקר השיעבוד (לשעבר, העבדות) בחברות מוסלמיות ושאלת ביטולו", הסדנה להיסטוריה חברתית, 16.4.2014. <http://545/sadna/il.co.haaretz.blogs//:http>
אבישי בן דרור, "בירת האסלאם שקפאה בזמן?" - דימויים מוזיאליים בהרר שבאתיופיה", הסדנה להיסטוריה חברתית, 1.4.2014. <http://503/sadna/il.co.haaretz.blogs//:http>

5. שאיפותיה הקולוניאליות של מצרים באפריקה

אליס מור-הראל, "מצרים, סודאן וקרן אפריקה בשנות השבעים של המאה התשע עשרה." המזרח החדש 47 (2008): 53-76.
אבישי בן-דרור, "אסלאם ומודרניזציה: הרר תחת הכיבוש המצרי, 1875-1885." זמנים 92 (סתיו 2005), 88-95.

6. תמורות כלכליות: תעלת סואץ כדוגמא

Huber, Valeska. *Channeling Mobilities: Migration and Globalisation in the Suez Canal Region*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013: 37-71.

7. מרד עראבי: מרד לאומי?

Schölch, Alexander. *Egypt for the Egyptians! The Socio-political Crisis in Egypt 1878-1882*. London: Ithaca, 1981: 1-8, 306-315.

שינוי תרבותי במפנה המאה

8. התיירים באים!

Reid, Donald Malcolm. *Whose Pharaohs? Archeology, Museum and Egyptian*

National Identity from Napoleon to World War I. Berkeley: University of California Press, 2002: 64-92.

9. תמורות כלכליות וחברתיות

Reynolds, Nancy. *A City Consumed: Urban Commerce, the Cairo Fire, and the Politics of Decolonization in Egypt*. Stanford: Stanford University Press, 2012: 47-77.
ליאת קוזמא, "הקרימינליזציה של צריכת חשיש במזרח התיכון", הסדנה להיסטוריה חברתית.
5.11.2013. <http://blogs.haaretz.co.il/sadna/114/>

10. הנהדה: תחייה תרבותית

איילון, עמי. תולדות העיתונות הערבית. תל אביב: משרד הביטחון - הוצאה לאור, 2000: 47-60.
גרשוני, ישראל. "עידן האינטלקטואלים". לפסל תרבות במצרים. תל אביב: הוצאת רמות, 2000: 11-23, 41-31.

תמורות לאומיות בראשית המאה העשרים

11. לאומיות מצרית ואחדות עמק הנילוס

טראוט פאוול, איב. "אחים על גדות הנילוס: גזע, ו'אחדות עמק הנילוס', 1895-1910." זמנים 60, סתיו (1997), 74-70.

Gershoni, Israel and James P. Jankowski, *Egypt, Islam, and the Arabs: The Search for Egyptian Nationhood, 1900-1930*. New York and Oxford: Oxford University Press, 1986: 164-190.

12. הקמת האחים המוסלמים

אל-בנא, חסן. האסלאם הוא בשורתנו. תל אביב: מרכז משה דיין, 2012: 17-27, 95-77.

13. תמורות תרבותיות

דניאלסון, וירג'ינה. קולה של מצרים: אום כולת'ום, שירה ערבית, החברה המצרית במאה העשרים, תרגום: חנה עמית-כוכבי. חיפה: פרדס, 2003, פרק שלישי.
אל-חכים, תופיק. יומנו של תובע בכפרי מצרים. מערבית: מנחם קפליוק. תל אביב: עם עובד, תש"ה: 31-56.

14. יהדות מצרים

קופפרשמידט, אורי. "הכלכלה", מצרים. ירושלים: משרד החינוך, 2008: 49-66.
ביזאווי, אייל. "התיאטרון והקלנוע", מצרים. ירושלים: משרד החינוך, 2008: 161-178.

עליית עבד אל-נאצר

15. החלום הנאצריסטי

מיטל, יורם. "פרויקט הסכר הגבוה וההתנסות המהפכנית במצרים." זמנים: רבעון להיסטוריה 60 (1997): 84-76.
בראדה, מחמד. כמו קיץ שכבר לא יחזור. תרגמה ליאת קוזמא. תל אביב: אנדלוס, 2006: 25-36.
עבד אל-נאצר, ג'מאל. הפילוסופיה של המהפכה. תל-אביב: ספרי גדיש, תשי"ט: 11-23.

16. המעורבות בתימן

Ferris, Jesse. "Soviet Support for Egypt's Intervention in Yemen, 1962-1963." *Journal of Cold War Studies* 10 (2008), 5-36.

יוגב אלבז, " 'אויב אויב הוא ידידי' – מעורבות ישראל במלחמת האזרחים בתימן כחלק מהמלחמה הקרה בין ישראל למצרים (1967-1956)". היה היה. גיליון 10 (2014), 93-77.

17. אסלאם פוליטי במצרים
סיד קטב, ציוני הדרך. תל אביב: רסלינג, 2012: 30-7.

18. מלחמת 1967

כץ-אתר, אורנה. "משבר מאי-יוני 1967: המרדף הישראלי אחר 'אור ירוק' מארצות הברית". קתדרה 136 (2010), 182-151.

Lohman, Laura. "The Artist of the People in the Battle': Umm Kulthūm's Concerts for Egypt in Political context." In Laudan Nooshin (ed.), *Music and the Play of Power in the Middle East, North Africa and Central Asia*. London: Ashgate, 2009: 33-54.

19. ההתפקחות

אל-רמלי, לנין. סעדון המשוגע. תרגום: אברהם חכים וגבריאל רוזנבאום. תל אביב, גמיר, 1998. הקראה מומחזת.

עידן סאדאת

19. שינוי כיוון

אל-סאדאת, אנוור. סיפור חי. ירושלים: הוצאת עידנים, 1978: 175-156.

20. השלום שהוחמץ?

וונטיק, בועז זכי שלום. מלחמת יום הכיפורים: המלחמה שאפשר היה למנוע. תל אביב: רסלינג, 2013.

און ברק, "מלחמה במהפכה: היבטים פוליטיים של רוויזיה היסטוריוגרפית", עתיד להתפרסם.

21. השלום עם ישראל

סאלם, עלי. מסע לישראל. תרגום ואחרית דבר: דוד שגיב. ירושלים: כתר, 1995.

22. ביקור בגנזך המדינה.

תקופת מבארכ

23. צבא ומדינה בתקופת מובארכ

Kandil, Hazem. *Soldiers, Spies and Statesmen: Egypt's Road to Revolt*. London: Verso, 2012: 175-219.

24. תנועות מחאה בשלהי תקופת מבארכ

Mossallam, Alia. "These are liberated territories" in Larbi Sadiki, Heiko Wimmen and Layla Al Zubai (eds.). *Democratic Transition in the Middle East: Unmaking Power*. London: Routledge, 2013: 109-137.

25. מהפכת הפייסבוק?

Mansour, Sherif. "Egypt's Facebook revolution?" In Galia Golan and Walid Salem

(eds.). *Non-state Actors in the Middle East: Factors for Peace and Democracy*.
London: Routledge, 2014: 85-101.

26. המהפכה ותוצאותיה

Rutherford, Bruce K. "Egypt: The Origins and Consequences of the January 25 Uprising". In Mark Haas and David W. Lesch (eds.). *The Arab Spring: Change and Resistance in the Middle East*. Boulder, Col: Westview, 2013.

חומר לקריאה נוספת:

אין

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 80 %

הרצאה 0 %

השתתפות 10 %

הגשת עבודה 10 %

הגשת תרגילים 0 %

הגשת דו"חות 0 %

פרויקט מחקר 0 %

בחנים 0 %

אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:

יתקיים סיור לארכיון המדינה